

स्वकालमिति पाठे स्वकालं स्वस्य मृत्युं आकस्मिकं ज्ञात्वा रोहिणीं लोहितवर्णां ॥ ५ ॥ बहुले इति च्छेदः संधिरार्षः ॥ ६ ॥ दिवं स्वर्गं शर्म ऐहिकं सुखं प्रयच्छति विशेषः जगती गौः पशवो जगतीति श्रुतेः एवमनेन मंत्रेण गोष्ठं प्रपद्यत्वा मौनेन तत्र वासं कृत्वा द्वितीयेऽग्निगोप्रदानकाल एव वाचं विस्तृजेत् इदं गोप्रदानस्य पूर्वगंत्रतं ॥ ७ ॥ समसख्यो गा अनिवारयन् समव्रतः भूतलशायित्वं दंशाद्यनिवारकत्वादिगुणयुक्तः ॥ ८ ॥ उत्सृष्टः दृषवत्सो यया सार्धं सा उत्सृष्ट दृषवत्सेति गौडाः त्वया दाना प्रदेया त्रिदिवं च प्रतिपत्तव्यं गंतव्यं अर्थवा दमंत्रोक्ता आशिषश्च तव भविष्यतीति योज्यं ॥ ९ ॥ आशिषमेवाह ऊर्जस्विन्य इति ऊर्जस्त्वुकार्तिकोत्साहबलेषु प्राणनेपि चेति मेदिनी बलवत्यः उत्साहवत्यो वा ऊर्जस्विन्यः ऊर्जमेधाः उपगतप्रज्ञाः यज्ञे अमृतस्य तत्साधनस्य हविषो गर्भ इव गर्भः क्षेत्रभृताः क्षितेः ऐश्वर्यस्य रोहः शश्वत्शाश्वतः क्षितेः द्विजातिमिति सत्कृत्य श्वः कालमभिवेद्य च ॥ गोदानार्थं प्रयुं जीतरोहिणीं नियतव्रतः ॥ ५ ॥ आब्रह्म न च प्रयुं जीतसमं गेवहुलेति च ॥ प्रविश्य च गवां मध्यमिमां श्रुतिमुदाहरेत् ॥ ६ ॥ गौर्मेमाता दृषभः पिता मे दिवं शर्म जगती मे प्रतिष्ठा ॥ प्रपद्यैवं शर्वरी मुष्य गोषु पुनर्वाणी मुस्तृजेद्गोप्रदाने ॥ ७ ॥ सतामेकां निशांगोभिः समसख्यः समव्रतः ॥ ऐकाम्यगमनात्सद्यः कलुषा हि प्रमुच्यते ॥ ८ ॥ उत्सृष्ट दृषवत्सा हि प्रदेया सूयदर्शने ॥ त्रिदिवं प्रतिपत्तव्यमर्थवादाशिषस्तव ॥ ९ ॥ ऊर्जस्विन्य ऊर्जमेधाश्च यज्ञे गर्भो मृतस्य जगतोस्य प्रतिष्ठा ॥ क्षितेरोहः प्रवहः शश्वद्वैव प्राजापत्याः सर्वमित्यर्थवादाः ॥ १० ॥ गावो ममैनः प्रणुदंतु सौर्यास्तथा सौम्याः स्वर्गयाना य संतु ॥ आत्मानं मे मातृवच्चाश्रयंतु तथानुक्ताः संतु सर्वा शिषो मे ॥ ११ ॥ शोषोत्सर्गकर्मभिर्देहमोक्षे सरस्वत्यः श्रेयसे संप्रवृत्ताः ॥ ययं नित्यं सर्वपुण्योपवाद्यां दिशध्वं मे गतिमिष्टां प्रसन्नाः ॥ १२ ॥ यावैययं सोहमद्यैव भावो युष्मान्दत्त्वा चाहमात्मप्रदाता ॥ मनश्च्युता मन एवोपपन्नाः संयुक्षध्वंसौम्यरूपः ॥ १३ ॥ एवं तस्याग्नेपूर्वमर्धं वेदत गवां दाता विधिवत्पूर्वदृष्टः ॥ प्रतिब्रूयाच्छेषमर्धं द्विजातिः प्रतिगृणहन्वै गोप्रदाने विधिज्ञः ॥ १४ ॥ गोप्रदानीति वक्तव्यमर्थवत्प्रवृत्तः ॥ ऊर्ध्वास्य भावितव्या च वैष्णवीति चोदयेत् ॥ १५ ॥

प्रवहः प्रवाहरूपश्च ॥ १० ॥ अनुक्ताः मंत्रद्वयेन उक्ताश्च आशिषो मे संतु ॥ ११ ॥ शोषोत्सर्गक्षयरोगोपतापापनये शोषो यक्ष्मणिशोषणे इति मेदिनी क्षयरोगादि निवृत्तौ देहमोक्षे च कर्मभिः पंचगव्यादिभिः सेविताः सत्यः सरस्वत्यो नद्य इव श्रेयसे संप्रवृत्ताः ॥ १२ ॥ येति गवां स्वस्य चाभेदेन गोदानात् आत्मदानफलं लभ्यमित्यर्थः मनश्च्युताः दातुं ममत्वाभिमानात् च्युताः मन एव उपपन्नाः मदीयममतास्पदीभूताः संयुक्षध्वं दातारं मां च दृष्टेर्भोगैः प्रकाशयध्वं ॥ १३ ॥ एवमिति अयं श्लोको दातृप्रतिगृहीतृभ्यां क्रमेणार्थशः पठनीय इत्यर्थः ॥ १४ ॥ गोप्रदानीतीति अर्थवत्प्रवृत्तौ गोप्रदानीति वक्तव्यमिति योजना योगोः प्रतिनिधित्वेन अर्थवत्संबन्धवर्णवाप्रयच्छतिसोपि गोप्रदानी भवतीत्यर्थः अर्थार्थो व्यावहारिकगोमूल्यं वत्समपि आधानप्रकरणे बौधायनेन गोप्रतिनिधित्वेनोक्तं यावतीर्गादद्यात्तावंति वासां सितावदो दानां वा दद्यात् इति सुवर्णतु गोस्तु मात्रान विद्यत इति श्रुतेरपरिमितं अर्घादिकं यावच्छक्तिदेयं तत्र अर्घ्यगोप्रदाने इमां ऊर्ध्वास्य पाठांतरे ऊधस्यां तु भ्यंसं प्रदेत्वं गृह्णाणेति चोदयेत् वस्रधेनुं भावितव्येति पाठांतरे न भितव्येति वाव सुधेनुं वैष्णवीति कीर्तयेदित्यर्थः ॥ १५ ॥